

Aplikované metody sociální psychologie

Davové chování, nepomáhající dav

Manipulace, manipulativní taktiky

Psychologie davu

Dav - shluk lidí kolem ohniska společné pozornosti (Young, 1976)

1. charakteristika davu
2. dynamika chování v davu
3. teorie davového chování
4. fenomén nepomáhajícího davu

Atributy davu

- mnoho lidí v malém prostoru
- bezprostřední kontakt
- podobnost v emocích (pocitech, potřebách, motivech)
- podobné reakce na stejné podněty
- nevládnou normy, ale pocity a emoce
- deindividualizace (anonymita), imitace chování

Základní typy davu

- **shluk:** neorganizovaná masa lidí s nejasným záměrem a očekáváním, vzniká náhodně
- **publikum:** jistý záměr a očekávání
- **agresivní dav:** dav produkuje násilí
  - ◆ **lynčující:** agrese proti jednotlivci („spravedlnost“)
  - ◆ **terrorizující:** agrese proti větší skupině lidí, není tak aktivní jako lynčující
  - ◆ **rebelující:** mění se v organizaci
- **únikový dav:** uplatňuje se „panika“ (stav sugesce, snížení vědomí, výrazné emoce – strach, úzkost)
- **akvizitivní dav** („rabující“): snaha něco získat
- **expresivní dav** („afektivní“): vyjadřuje něco navenek

Psychologické charakteristiky davu

- deindividualizace: snížení osobní identity
- „snížení intelektu“ (zúžení vědomí)
- „zvýšené vášně“
- „akceschopnost“

Dynamika davu

---

základními faktory

- sugesce: *snížené vědomí, zvýšené emoce*
- nápodoba: *přebírání vzorců chování bez vnitřního ztotožnění*
- psychická nákaza:
  - ◆ zúžené vědomí
  - ◆ zúžená pozornost
  - ◆ sugesce
  - ◆ nápodoba

Teorie davu

- **teorie kolektivní mysli** - G. le Bon (1895): v davu se projevují instinkty, vášně (nekontrolované emoce jako hněv, impulsivita, intolerance, živelnost, fanatismus)
- **psychoanalytická teorie** - id je ovládáno silnými vůdci
- **teorie aktuální normy** (Turner, Kilian 1972): 3 základní procesy: a) nákaza, b) shovívavost (postojů, chování – sjednocení), c) aktuální norma
- **teorie sčítajících se hodnot** (Smelser, 1963): a) strukturovaná vodivost, b) strukturované napětí, c) všeobecné přesvědčení (sugesce), d) náhlá událost, e) mobilizace (pohotovost pro určitý druh chování), f) cesta ke kontrole

Pozitivní účinky davu

- ▣ Léčivé účinky davu: pocit sounáležitosti (sport, koncerty, náboženská setkání atd.)

Nepomáhající dav

---

poskytnutí pomoci předpokládá:

- **1. povšimnout si**
- **2. správná interpretace**
  - ◆ „*bystander effect*“ (efekt diváka) – Lattané, Darley : čím více lidí, tím menší pravděpodobnost pomoci druhých lidí
  - ◆ „*pluralistic ignorance*“ - znásobený nezájem
- **3. převzetí odpovědnosti** (diffusion of responsibility, confusion of responsibility),
- **4. rozhodnutí jak pomoci** (audience inhibition)

Manipulace, manipulativní taktiky

- Existuje široká škála postup, jak úspěšně ovlivňovat chování a prožívání druhých, které je možné pozorovat v běžných sociálních interakcích v různých prostředích

Příklady – v blízkých vztazích

□ Pocity viny

- Časté v rodinných situacích – „Jak jsi mi to mohl/a udělat?“

□ Zlost

- Viz konflikty – pro většinu osob je agrese ze strany druhých nepříjemná

□ Závazky, povinnosti

- Vyplývající z vzájemných vztahů; místy těžko vymezitelné hranice („Vzpomínáš si, jak jsem ti tenkrát...?“)

□ Kritika

- Vyvolání situace, ve které se musíme obhajovat, zatímco druzí mohou realizovat záměry

□ Nepřiměřenost

- Objekt debaty je rozmlžen, nebo významově posunut („Já o voze, on o koze.“)

□ Bezmocnost

- Falešná snaha vyvolat soucit („Potřebuju, abys mi pomohl...“)

□ Dráždění

- S erotickým podtextem – používání flirtu jako prostředku k dosažení cíle

□ Otázky

- Podsouvání významů, vyvolávání žádoucích pocitů („Proč jsi vlastně...?!”)

□ Manipulace způsobují, že se cítíme smutní, využívání, nebo zneužívání

Manipulativní taktiky v sociálních skupinách

- Zvýšení sugestibility
  - „změkčení zábran“ prostřednictvím technik zvyšujících vnímavost (mj. audio, video, pohyby, mantry...)
- Získání kontroly nad sociálním prostředím dotyčné osoby, jejím časem i sociální oporou
  - Mj. sociální izolace, omezení kontaktu s lidmi nesdílejícími propagovaný názor
- Vyloučení informací narušujících skupinový názor
  - Kontrola komunikace, zavedení „vnitroskupinového slangu“ atp.
- Donutit osobu přehodnotit vlastní jádrové vlastnosti a vnímání sebe sama
  - Sebezkušenost je přehodnocována, vlastní historie reinterpretována
- Vyvolat pocity méněcennosti
  - Člověk nevěří vlastnímu úsudku, ani vlastním schopnostem

-
- Vytváření silných negativních emocionálních zážitků
    - Využívány k psychickému trestání (sociální izolace, změny soc. statusu, vyvolávání úzkosti)
  - Zastrášení
    - Nepřijetí skupinového názoru povede k nejružnějším následkům (duševní porucha, drogová závislost, vyloučení z komunity...)

Manipulace v médiích

- Řada taktik používaná zájmovými skupinami s dostatečným vlivem na média k prosazení vlastních cílů

- Útoky
  - Vytvoření „slaměného panáka“
  - Argumentace „ad hominem“
  - ale i *hledání obětního beránka* či *démonizace*
    - Př. „Židovské spiknutí – Německo před WWI“)

- Odvrácení pozornosti
  - Př. Film Vrtěti psem
    - <http://www.fdb.cz/filmy/25503-vrteti-psem-wag-the-dog.html>
  - Často také odkazy na *národní hrdost* nebo *patriotismus*.